

» diabolo et angelis ejus¹. » Qui gaudebit ad auditum bonum, non timebit ab auditu malo. Quomodo gaudebunt ad auditum bonum? « Venite benedicti Patris mei. » Et a quo auditu non timebunt? « Ite in ignem æternum, » qui paratus est diabolo et angelis ejus. » Hæc est æquitas, hæc veritas. « Judicabit enim orbem terrarum in » æquitate, et populos in veritate sua. » An quia tu injustus es, justus non erit judex? aut quia tu mendax es, verax non erit veritas? Sed si vis habere misericordem, esto misericors antequam veniat: dimitte si quid in te commissum est, da ex eo quo abundas. Et de cujus das, nisi de illius? Si de tuo dares, largitio esset: cum de illius das, redditio est. « Quid enim habes, quod non accepisti?² » Hæ sunt hostiæ Deo gratissimæ, misericordia, humilitas, confessio, pax, charitas. Has apportemus, et securi expectabimus adventum judicis, « Qui judicabit orbem terrarum in æquitate, et populos in veritate sua. »

ENARRATIO

IN PSALMUM XCVI.

Sermo ad populum.

I. MAGNA spectacula Deus præbet cordi christiano, et quibus vere nihil possit jucundius inveniri: si tamen adsit palatum fidei, cui sapiat mel Dei. Credimus omnibus vobis, qui in Salvatorem nostrum toto corde credidistis,

¹ Matth. xxviii, 41. — ² I Cor. iv, 7.

inesse Spiritum ejus, qui vos delectet cum leguntur prophetiæ, ante tot annos prolatae ex ore sanctorum, et post tot annos impletæ in fide gentium. Magnam enim jucunditatem tunc carpebant ipsi sancti Prophetæ, cum ea videbant in spiritu, non jam impleta, sed adhuc futura. Erat eis magna delectatio: sed tamen et ipsi pro charitate qua in nos accensi erant, quos nondum videbant, et spiritu parturiebant, volebant, si fieri posset, in hoc tempore nobiscum vivere, et videre impleta quæ in spiritu prophetabant. Inde Dominus Discipulis suis, jam ista videre incipientibus ait: « Multi justi et Prophetæ voluerunt videre quæ videtis, et non viderunt; et audire quæ auditis, et non audierunt¹. » Quamvis enim viderint ista in spiritu, tamen futura illis quodam modo formabantur: Apostolis autem jam præsentia reddebantur. Unde ille Simeon, justus quidam senex, multum exultavit videns infantem Jesum, et agnoscens in parvo magnum, et in exigua carne cognoscens cœli et terræ Creatorem. Multum ergo exultavit, quia responsum acceperat, non se exiturum esse de hac vita, prius quam videret salutare Dei. Agnovit ergo illum, jucundatus est, exultavit gaudio; et hoc ait: « Domine, nunc dimittis servum tuum in pace: » quoniam viderunt oculi mei salutare tuum². » Magna est ergo ista jucunditas: et hanc facit charitas. Delectati sumus, cum Psalmus iste cantaretur: et quædam ibi ab omnibus intellecta sunt; quædam vero, quantum arbitramur, aut a paucis, aut certe non ab omnibus. Simul ergo illum in isto sermone, in quo vobis servimus, consideremus; et videamus quanta dignatione nos Deus lætificare voluit, præsentando quæ promisit, et nobis exhibens veritatem promissis suis.

II. Inscríbitor Psalmus, « Ipsi David, cum terra ejus

¹ Matth. xiii, 17. — ² Luc. ii, 25-30.

» restituta est¹. » Totum ad Christum revocemus, si volumus iter rectæ intelligentiæ tenere : non recedamus a lapide angulari², ne intellectus noster ruinam faciat : in illo solidetur, quod instabili motu nutabat ; in illo incubat, quod per incerta pendebat. Quidquid dubitationis habet homo in animo auditis Scripturis Dei, a Christo non recedat ; cum ei fuerit in illis verbis Christus revelatus, intelligat se intellexisse : antequam autem perveniat ad Christi intellectum, non se præsumat intellexisse. « Fidis enim Legis Christus est ad justitiam omni credenti³. » Quid est ergo, et quomodo accipitur in Christo, « Cum terra ejus restituta est? » Nam quomodo David intelligatur Christus, facile est agnoscere. Christus enim ex Maria, et ex semine David ; et quia ex semine ejus futurus erat, propterea nomine ejus in figura prophetabatur. Ergo David Christus : quia et interpretatio David manu fortis est : et quis tam manu fortis, quam qui de cruce mundum vicit? Nam post resurrectionem et ascensionem ejus, accepto Spiritu sancto, loquentibus Apostolis variis linguis⁴, commota multitudo eorum ipsorum qui eum crucifixerant, consilium quæsivit salutis ; accepit, credidit ; ignotum est, donatus est reatus sanguinis Christi, impertitus est potus sanguinis Christi ; facti sunt fideles ejus, cujus fuerant persecutores ; crediderunt in eum, quem crucifixerunt, et ante quem insultantes caput agitaverunt⁵, eum ipsum caput habere voluerunt. Ita ergo « Restituta est terra ejus, » quod habet titulus Psalmi. Terra enim ejus Judæa : et perierat omnis Judæa, quando crucifixerunt Dominum suum, ignorantes phrenetici sævientes in Medicum, et salutem insania repellentes. Tanquam ergo perierat Judæa tota : quam tota? Ipsi etiam

¹ Psal. xcvi, 1. — ² Ephes. ii, 20. — ³ Rom. x, 4. — ⁴ Act. ii, 4, 37. — ⁵ Matth. xxvii, 39.

Apostoli trepidaverunt. Petrus, qui audaci dilectione sequebatur, timida trepidatione ter negavit¹. Resurgens, in via quosdam loquentes secum de se, tales invenit ipse Dominus Jesus Christus, ut dicerent illi quærenti unde colloquerentur : « Tu solus peregrinus es in Jerusalem, et non » cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille » dixit : Quæ? Et dixerunt : De Jesu Nazareno, qui fuit vir » propheta potens in opere et sermone, coram Deo et » omni populo : et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et » crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse » esset redempturus Israël². » Jam spem Christi perderant. Non enim dixerunt, Speramus eum redempturum ; sed, « Sperabamus quod esset redempturus Israël. » Ipse cum eis erat, et spes illius in illis non erat. Ostendit se illis, manifestatus est etiam cæteris Discipulis, visus, contractatus, et inventus illis quibus jam perisse videbatur : revocata est fides eorum qui ceciderant, « Restituta est terra » ejus. » Deinde factis cum eis quadraginta diebus, ascendit in cælum³ : et sicut paulo ante commemoravi, misso Spiritu sancto fecit Discipulos suos idiotas homines loqui omnium gentium linguis. Tunc illi pro quibus non frustra dixerat, « Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid » faciunt⁴, » commoti, ut diximus, quæsierunt salutem, consilium acceperunt ut in eum crederent : crediderunt uno die tria millia, et rursus quinque millia⁵. Cœpit fervere per Judæam Ecclesia Christi, ubi ferbuerat opprobrium Christi ; « Et restituta est terra ejus. » Sed quia dixerat ipse, « Habeo alias oves, quæ non sunt de hoc » ovili, oportet me et eas adducere, ut sit unus grex et » unus pastor⁶ : » etiam ad Gentes ad quas Prophetæ

¹ Matth. xxvi, 70. — ² Luc. xxiv, 18-21. — ³ Act. i, 3. — ⁴ Luc. xxiii, 3. — ⁵ Act. ii, 4, et iv, 4. — ⁶ Joan. x, 16.

missi non erant, Apostoli missi sunt. Quæsiti sunt qui non quæsierant, inventi sunt qui nihil expectabant : quem non tenebant Deum pollicitatorem, invenerunt redemptorem. Jam enim Judæi tenebant Deum pollicitatorem, quia ibi Prophetæ Christum prædicaverant, ibi Christum promiserant : sed quem promissum audierant, præsentem non cognoverant. Illis autem promissum nihil erat : sed tamen in Prophetis etiam de fide ipsorum dictum erat. Non dictum erat ipsis, sed dictum erat de ipsis. Missum est et ad illos : et audistis ex dispensatione Dei ; ipsa enim lectio modo vobis lecta est in Actibus Apostolorum, quomodo centurio Cornelius credidit. Cornelius enim centurio non erat de gente Judæorum¹. Orabat, jejunabat, eleemosynas faciebat. Non illum deseruit Deus quamvis in Gentibus constitutum : et missus est ei Angelus, qui illi nuntiaret, quod eleemosynæ et orationes ipsius acceptæ fuerint apud Deum. Credidit advocato ad se Petro. Numquid non illum poterat docere Angelus ? Misit illum ad Petrum, ut magis per hominem illi fides fieret : quia homines dignatus erat Dominus visitare. Nec dedignabatur docere per hominem, qui dignatus est esse homo. Sic ergo « Restituta est terra ejus, » uno pariete veniente de Judæis, altero pariete veniente de Gentibus : quibus duobus parietibus de diverso venientibus esset ipse lapis angularis, ubi ambo copularentur².

III. Iterum quomodo accipimus, « Cum terra ejus res » titueretur ? Cum caro ejus resuscitaretur. Alius enim intellectus, tamen a Christo non recedens, sic potest nobis occurrere : terra restituta, caro resuscitata. Post resurrectionem enim ipsius facta sunt ista omnia, quæ cantantur in Psalmo. Audiamus jam de terræ restitutione Psalmum plenum gaudio. Excitet nobis ipse Dominus

¹ Act. x, 1, etc. — ² Ephes. ii, 20.

Deus noster dignam tantæ rei expectationem et jucunditatem : ipse sermonem nostrum moderetur aptum cordibus vestris, ut quidquid hic exultat cor nostrum in talibus spectaculis, perducatur ad linguam, et inde in aures vestras, deinde in cor vestrum, inde in facta vestra.

IV. « Dominus regnavit. » Ille qui stetit ante judicem, ille qui alapas accepit, ille qui flagellatus est, ille qui consputus est, ille qui spinis coronatus est, ille qui colaphis cæsus est, ille qui in ligno suspensus est, ille cui pendenti in ligno insultatum est, ille qui in cruce mortuus est, ille qui lancea percussus est, ille qui sepultus est, ipse resurrexit. « Dominus regnavit. » Sæviant quantum possunt regna : quid sunt factura Regi regnorum, Domino omnium regum, Creatori omnium sæculorum ? An ideo contemnitur, quia tam submissus, et tam humilis apparuit ? Misericordia est, non impotentia. Ille enim humilis apparuit, ut eum caperemus. Sed jam videamus : « Dominus regnavit ; exultet terra, jucundentur insulæ » multæ. » Est quidem, quia verbum Dei non in sola continenti terra prædicatum est, sed etiam in insulis quæ constitutæ sunt in medio mari : et ipsæ plenæ Christianis, plenæ sunt servis Dei. Non enim separat mare eum qui fecit mare. Quo naves possunt accedere, verba Dei non possunt ? Impletæ sunt insulæ. Verumtamen possunt et in figura recte accipi insulæ, omnes Ecclesiæ. Quare insulæ ? Quia circumlatrantur fluctibus omnium tentationum. Sed quomodo insula undique circumstrepentibus fluctibus tundi potest, frangi non potest, magisque ipsa frangit fluctus venientes, quam frangitur ab eis : sic et Ecclesiæ Dei pullulantes per totum orbem terrarum, passæ sunt persecutiones undique frementium infidelium, et ecce stant insulæ, et jam placatum est mare. « Jucundentur » insulæ multæ. »

V. « Nubes et caligo in circuitu ejus, justitia et judicium directio sedis ejus¹. » Quibus « Nubes et caligo in circuitu ejus? » Quibus « Justitia et judicium directio sedis ejus? » Nubes et caligo impiis, qui eum non intellexerunt: justitia et judicium fidelibus, qui in eum crediderunt. Illi enim per superbiam non viderunt, illi per humilitatem dirigi meruerunt. Audi nubes et nebulam, et audi justitiam et judicium. Ipse Dominus ait: « In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant². » Quid est: « Qui vident cæci fiant? » Qui sibi videre videntur, qui se sapientes putant, qui non sibi arbitrantur necessariam medicinam, ipsi cæci fiant, ipsi non intelligant. Qui autem non vident, videant; qui cæcitatem confitentur, illuminari mereantur. Sit ergo « In circuitu ejus nubes et caligo, » his qui eum non cognoverunt: confitentibus autem et humiliantibus se: « Justitia et judicium directio sedis ejus. » Sedem ejus dicit eos ipsos, qui in eum crediderunt. De ipsis enim sibi fecit sedem, quia in eis sedet Sapientia: « Filius enim Dei, Sapientia Dei est³. » Audivimus autem ex alia Scriptura magnum hujus intelligentiæ documentum. « Anima justi, sedes sapientiæ. » Ergo quia isti facti sunt justi, qui in eum crediderunt; justificati ex fide, facti sunt sedes ipsius: sedet in ipsis, judicans ex ipsis, et dirigens eos. Quare? Quia mansuetos invenit, veluti jumenta mitia, non recalcitrantia, non collum superbum adversus jugum ejus excutientia, non flagellum ejus recusantia: facta sunt jumenta ejus bona, mansueta, et meruerunt quod dictum est in alio Psalmo: « Diriget mites in judicio, docebit mansuetos vias suas⁴. » Propterea ergo illis nubes et caligo, quia non sunt recti:

¹ Psal. xcvi, 2. — ² Joan. ix, 39. — ³ I Cor. i, 24. — ⁴ Psal. xxiv, 9.

mansuetis autem, « Justitia et judicium directio sedis ejus. »

VI. « Ignis ante eum præbit, et inflammabit in circuitu inimicos ejus¹. De quo igne dicit, fratres: « Ignis ante eum præbit, et inflammabit in circuitu inimicos ejus? » Non arbitror de illo igne dici, in quem mittendi sunt impii illa ultima judicii sententia, quibus ad sinistram separatis, sicut in Evangelio lectum meminimus, dicturus est: « Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus²: » non puto de illo igne dici. Unde hoc non puto? Quia de quodam igne dicit, qui præbit ante illum, antequam veniat ad judicium. Dictum est enim præire ignem, et inflammare in circuitu, id est, per totum orbem terrarum, inimicos ejus. Ille ignis post ejus adventum erit, iste autem ignis ante eum præbit. Quis est ergo iste ignis? Possumus eum accipere in pœnam malorum, possumus in salutem redemptorum. In pœnam malorum quomodo? Quia cum prædicaretur Christus, iratæ sunt gentes, et commoverunt persecutionem: quæ ira ignis fuit, magis consumens eos qui persequerentur, quam eos quos persequerentur. Cum enim videmus duos, unum irascentem, alterum patienter ferentem, quis eorum ardeat, vestrum est judicare. Potestis in genere humano tale spectaculum contueri. Ponite vobis ante oculos hominem iniquum, commotum animo, trucem vultu, flammantibus oculis, scintillantibus verbis, ferri in hominis necem, in deprædationem, in injurias, in contumelias, non se capere, non se tenere: alterum patienter excipientem verba, plagas, quidquid ille inferre voluerit, et percutienti maxillam, parantem et alteram: cum videris hinc furias, inde lenitatem; hinc iram, inde patientiam; hinc flammam, inde tolerantiam; dubitabis pronuntiare quis eorum ardeat

¹ Psal. xcvi, 3. — ² Matth. xxv, 41.

pœnamque patiat? ille-ne cuius corpus vexatur, an cuius animas vastatur? Propterea et Isaias propheta dixit: « Et nunc ignis adversarios comedet¹. » Quid est, « Et nunc? » Antequam veniat dies ille iudicii magnus, jam furore suo ardent, qui postea supplicio sempiterni illius ignis arsurus sunt. Nisi forte putatis, fratres mei, quia iniustitia, quæ procedit ex homine ad lædendum alterum hominem, illi ad quem procedit nocet, et illi de quo procedit non nocet. Unde fieri potest? Aliquando facula ardens apponitur ad lignum humidum et viride, et non illud incendit, ipsa tamen ardet: sic et inimicus tuus. Si quis forte existit iniustus, qui tibi molitur insidias, vel præparet aliquam molestiam, iniustus est: tu si viride lignum fueris, id est, si succo spiritali virens et virens, flammis inimicitarum restiteris, orando pro illo qui te persequitur; ille ardet, tu manes integer; et iniustitia illius illi nocet, tibi nihil nocet. Nisi forte putas, quia nocet tibi si corpori tuo aliquid fecerit, et anima patiens et incorrupta ad Deum coronanda pervenerit, sequens exemplum Domini sui, qui pati maluit a Judæis, et qui poterat non mori, mortuus est, quia et qui poterat non nasci, natus est. Tu enim conditione natus est, ille voluntate; tu conditione moreris, ille misericordia. Quomodo ergo illi nihil nocuerunt Judæi; sic nec tibi quisquam persecutor inimicus, si tu elegeris esse membrum capitis illius.

VII. Ecce intelleximus ignem ante eum præeuntem, id est, hoc tempore intelligendum in pœnam quamdam infidelium et iniquorum: intelligamus ignem, si possumus, et in salutem redemptorum; ita enim proposueramus. Idem ipse Dominus ait: « Ignem veni mittere in terram². » Sic ignem, quomodo gladium: nam et quodam loco ait, non se venisse pacem mittere in terram; sed gladium³.

¹ Isai. xxvi, 11. — ² Luc. xii, 49. — ³ Matth. x, 34.

Gladium ad separationem, ignem ad ustionem: sed utrumque salubrem, quia et gladius verbi ipsius salubriter nos separavit a consuetudine mala. Gladium enim attulit et separavit unumquemque fidelium, aut a patre suo, qui in Christum non crediderat, aut a matre similiter infideli; aut certe si de parentibus christianis natus est, saltem a progenie sua priore. Nemo enim nostrum non aut avum, aut proavum, aut aliquam antiquam originem in Gentibus habuit, et in illa execrabili Deo infidelitate: separati sumus ab eo quod eramus; sed gladius intercessit secernens, non interficiens. Hoc modo et ignis: « Ignem veni mittere » in terram. » Exarserunt homines credentes in eum, acceperunt flammam charitatis: propterea et ipse Spiritus sanctus cum missus esset Apostolis, sic apparuit: « Visæ » sunt illis, inquit, linguæ divisæ velut ignis, qui et in » sedit super unumquemque illorum¹. » Isto igne inflammati cœperunt ire per mundum, et inflammare, et incendere in circuitu inimicos ejus. Quos inimicos ejus? Qui deserto Deo, a quo facti erant, adorabant simulacra quæ fecerant. Ipsi incendebantur, si mali erant, ad consumptionem; si boni erant, ad reparationem: aut ipse incendebatur, qui volebat credere, illo igne, audito verbo Dei, factus pejor, invidia sua exutus atque consumptus: aut si converteretur et crederet, nec sic in illo nihil arsisset. Arserat enim fœnum, ut purgaretur aurum. Aurum fides est, fœnum carnalis concupiscentia est. « Omnis caro fœnum », Isaias dicit, et omnis honor carnis, ut flos fœni². » Quidquid est ergo in homine carnali appetens vana et sæcularia, fœnum est. Quam multi forte, et fratres nostri ierunt ad theatrum? Fœno ducti sunt. Nonne optandus est illis iste ignis, ut fœnum ardeat, et aurum purgetur? Quod enim illis inest fidei, fœno premitur. Bonum est ergo eis

¹ Act. ii, 3. — ² Isai. xl, 6.

ardere sancto igne, ut fœno consumpto, splendeat præ-
tiosum quod redemit Christus. Ergo, « Ignis ante eum
» præbit, et inflammabit in circuitu inimicos ejus. » Sunt
qui salubriter arserunt, hodie fideles ejus sunt; inimici
ejus erant, et nunc jam fideles ejus sunt: quæris inimicos,
non sunt; consumpti sunt, arserunt: charitas consumpsit
in eis quod persequabantur Christum, et purgavit in eis
quod crederent in Christum: « Et inflammabit in circuitu
» inimicos ejus. »

VIII. « Apparuerunt fulgura ejus orbi terræ¹. » Magna
exultatio. Nonne videmus? nonne manifestum est? Appa-
ruerunt fulgura ejus universæ terræ: inflammati sunt
inimici, incensi sunt inimici. Arsit quidquid contradice-
bat, et « Apparuerunt fulgura ejus orbi terræ. » Quomodo
apparuerunt? Ut jam crederent. Unde fulgura? De nubi-
bus. Quæ sunt nubes Dei? Prædicatores veritatis. Vides
autem nubem, in cœlo nebulosam, obscuram, et habet
intus nescio quid latens. Si coruscet de nube, emicat
splendor: ex eo ipso quod contemnebas, inde exilivit
quod expavescas. Misit ergo Dominus noster Jesus Christus
Apostolos suos, prædicatores suos, velut nubes: videban-
tur homines et contemnebantur; quomodo videntur nu-
bes, et contemnuntur, antequam de eis exiliat quod
mireris. Erant enim illi primum homines carnem portantes
infirmi; deinde idiotæ, indocti, ignobiles: sed erat in
illis quod fulguraret, erat in illis quod coruscaret. Acce-
debat Petrus homo piscator, orabat, et surgebat mor-
tuus². Forma humana nubes erat, splendor miraculi co-
ruscatio erat. Sic in verbis, sic in factis, cum miranda
dicunt, et miranda faciunt, « Apparuerunt fulgura ejus
» orbi terræ. Vidit, et commota est terra. » Si enim non est
verum; si non tota terra jam christiana clamat, Amen,

¹ Psal. xcvi, 4. — ² Act. ix, 4.

commota fulguribus de illis nubibus erumpentibus. « Vi-
» dit, et commota est terra. »

IX. « Montes fluxerunt sicut cera a facie Domini¹. »
Qui sunt montes? Superbi. Omnis altitudo extollens se
adversus Deum, factis Christi et Christianorum contre-
muit, succubuit; et quando dico quod dictum est, Fluxit,
melius verbum inveniri non potest. « Montes fluxerunt
» velut cera a facie Domini. » Ubi est altitudo potesta-
tum? ubi duritia infidelium? « Montes fluxerunt sicut
» cera a facie Domini. » Ignis eis fuit Dominus, illi ante
faciem ejus sicut cera fluxerunt; tandiu duri, donec ignis
ille admoberetur. Complanata est omnis altitudo, modo
blasphemare Christum non audet. Et Paganus non in eum
credit, non eum tamen blasphemat: etsi nondum factus
est vivus lapis, tamen victus est durus mons. « Montes
» fluxerunt sicut cera a facie Domini, a facie Domini om-
» nis terræ: » non Judæorum tantum, sed et Gentium,
sicut dicit Apostolus: « Non enim est Judæorum tantum
» Deus, sed et Gentium². » Dominus ergo universæ ter-
ræ, Dominus Jesus Christus in Judæa natus, sed non Ju-
dææ tantum natus: quia et antequam natus omnes fecit;
et qui omnes fecit, omnes refecit. « A facie Domini om-
» nis terræ. »

X. « Annuntiaverunt cœli justitiam ejus, et viderunt
» omnes populi gloriam ejus³. » Qui cœli annuntiave-
runt? « Cœli enarrant gloriam Dei⁴. » Qui sunt cœli? Qui
facti sunt sedes ipsius. Quomodo enim in cœlis sedet
Deus, sic sedet in Apostolis, sic sedet in prædicatoribus
Evangelii. Et tu si vis, cœlum eris. Vis esse cœlum? Purga
de corde tuo terram. Si terrenas concupiscentias non ha-
bueris, et non frustra responderis sursum te habere cor;
cœlum eris. « Si resurrexistis cum Christo, (fidelibus

¹ Psal. xcvi, 2. — ² Rom. iii, 19. — ³ Psal. xcvi, 6. — ⁴ Id. xviii, 2.

» Apostolus loquitur) quæ sursum sunt quærite, ubi
 » Christus est in dextera Dei sedens : quæ sursum sunt
 » sapite, non quæ super terram¹. » Cœpisti sapere quæ
 sursum sunt, et non quæ super terram sunt : nonne factus es cœlum? Carnem portas, et corde jam cœlum es : conversatio enim tua in cœlis erit². Talis annuntias et tu Christum. Quis enim fidelium tacet Christum? Intendat Charitas Vestra: putatis quia nos soli stantes hic annuntiamus Christum, et vos non annuntiat? Unde ad nos veniunt, Christiani volentes esse, quos nunquam vidimus, quos non novimus, quibus nunquam prædicavimus? An forte crediderunt nullo annuntiante? Apostolus dicit : « Quomodo credent quem non audierunt? quomodo audient sine prædicante³? » Ergo tota Ecclesia prædicat Christum, et annuntiant cœli justitiam ipsius : quia omnes fideles quibus cura est lucrari Deo eos, qui nondum crediderunt, et faciunt hoc ex charitate, cœli sunt. Intonat de illis Deus iudicii sui terrorem : et tremit qui infidelis erat, et pavescit, et credit. Ostendite hominibus quid potuit Christus per totum orbem terrarum, loquendo eis, et adducendo eos ad amandum Christum. Quanti enim hodie adduxerunt amicos suos, aut ad pantomimum, aut ad choraulam? Quare, nisi amando illum? Et vos amate Christum. Tanta enim spectacula præbuit, in quo nemo potest dicere aliquid se reprehensionis invenire, ille qui vicit sæculum. Nam et aliquando quem amat quisque in theatro, vincitur in illo. Nemo vero vincitur in Christo : non est de quo erubescere. Arripite, adducite, attrahite quos potestis : securi estote, ad eum adducitis, qui non displicet videntibus; et rogate illum ut illuminet eos, et bene spectent. « Annuntiaverunt cœli justitiam ejus, et » viderunt omnes populi gloriam ejus. »

¹ Coloss. iii, 1, 2. — ² Philip. iii, 20. — ³ Rom. x, 14.

» XI. « Confundantur omnes, qui adorant sculptilia¹. » Nonne factum est? nonne confusi sunt? nonne quotidie confunduntur? Sculptilia enim sunt, manu facta idola. Quare jam confunduntur omnes, qui adorant sculptilia? Quia viderunt omnes populi gloriam ejus. Jam omnes populi gloriam Christi confitentur : erubescant qui adorant lapides. Quia lapides illi mortui erant, nos vivum lapidem invenimus : imo lapides illi nunquam vixerunt, ut nec mortui dicantur; lapis autem noster vivus est, et semper vixit apud Patrem, et pro nobis mortuus revixit, et modo vivit, et mors ei ultra non dominabitur². Hanc gloriam ipsius cognoverunt populi, dimittunt templa, currunt ad Ecclesias. « Confundantur omnes, qui adorant » sculptilia. » Adhuc quærunt adorare sculptilia? Noluerunt deserere idola, deserti sunt ab idolis. « Confundantur omnes qui adorant sculptilia, qui gloriantur in simulacris suis. » Sed existit nescio quis disputator, qui doctus sibi videbatur, et ait : Non ego illum lapidem colo, nec illud simulacrum quod est sine sensu : non enim propheta vester potuit nosse, quia oculos habent et non vident³, et ego nescio quia illud simulacrum nec animam habet, nec videt oculis, nec audit auribus : non ego illud colo; sed adoro quod video, et servio ei quem non video. Quis est iste? Numen quoddam, inquit, invisibile quod præsidet illi simulacro. Hoc modo reddendo rationem de simulacris suis, deserti sibi videntur, quia non colunt idola, et colunt dæmonia. Etenim, fratres, sicut dicit Apostolus : « Quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, » et non Deo. Nolo vos, inquit, socios fieri dæmoniorum⁴ : » nam scimus quia nihil est idolum⁵. Ipse hoc dixit Apostolus : « Scimus quia nihil est idolum, sed quæ

¹ Psal. xcvi, 7. — ² Rom. vi, 9. — ³ Psal. cxiii, 5. — ⁴ 1 Cor. x, 19, 20. — ⁵ Id. viii, 4.